

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen yleinen valmiussuunnitelma

Vastuualue: Pelastuslaitos ja turvallisuuspalvelut

Palvelualue: Hyvinvointialueen valmiussuunnittelu

Hyväksytty: **LUONNOS**

Laatija: Hyvinvointialueen valmiussuunnittelu

Sisällysluettelo

1	Valmiussuunnittelun perusteet	3
1.1	Lainsäädäntö ja ohjeet	3
1.2	Toimintaympäristön kuvaus ja erityispiirteet	4
2	Riskiarviointi, riskienhallinta ja sisäinen valvonta	5
2.1	Kansallinen ja alueellinen riskiarvio hyvinvointialueen valmiussuunnittelussa	5
2.2	Riskienhallinta ja sisäinen valvonta	6
3	Varautumisen rakenteet	6
3.1	Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sisäisen varautumisen rakenteet	6
3.2	Pohjois-Karjalan alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet	7
4	Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä	9
4.1	Hallintosääntö	9
4.2	Varautumisen strateginen johtaminen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella	10
4.3	Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen ja valmiussuunnittelun ohjaus	11

LIITTEET

Liite 1	Valmiussuunnittelussa käytettävä termistö
Liite 2	Hyvinvointialueen valmiussuunnittelua koskevat keskeiset säädökset
Liite 3	Hyvinvointialueen jatkuvuudenhallinta yhteiskunnan turvallisuusstrategian viitekehyksessä

1 Valmiussuunnittelun perusteet

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen valmiussuunnittelun prosessi pohjautuu hyvinvointialue-, valmius-, ja toimialakohtaisiin lakeihin. Edellä mainittuihin lakeihin, hallintosääntöön, aluevaltuuston määrittämiin periaatteisiin ja konserniohjeeseen perustuen toteutetaan hyvinvointialueen yleinen valmiussuunnitelma. Hyvinvointialueen yleinen valmiussuunnitelma on strateginen osa koko hyvinvointialueen valmiussuunnitelmasta, johon kirjataan perusteet ja normiohjaus valmiussuunnittelulle. Tämän lisäksi hyvinvointialueella on valmiussuunnitelman operatiivinen osa, joka on salassa pidettävä. Asiakirjan salassapito perustuu lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, 24 §), joka määrittelee valmiussuunnitelmat salassa pidettävien asiakirjojen piiriin.

Yleisen osan operatiivisen valmiussuunnittelun tarkoituksena on myös tukea hyvinvointialueen taktista toimintaa häiriötilannetta ennen, sen aikana sekä toipumisvaiheessa. Toimialuekohtaisessa valmiussuunnitelmassa tulee ottaa huomioon yleisen valmiussuunnitelman ohjaava rooli osana prosessia. Toimialuejohtaja vastaa oman toimialueensa valmiussuunnittelusta ja sen toteutumisesta. Toteutettujen toimialakohtaisten valmiussuunnitelmien lisäksi tulee huomioida, että valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen kaikkien toimialueiden kesken on varmistettu.

Valmiussuunnitelmassa käytetty termistö perustuu Kokonaisturvallisuuden sanastoon. Valmiussuunnitelman termistöön on määritelty valmiussuunnitelmassa käytettävät varautumisen termit (Liite 1.).

1.1 Lainsäädäntö ja ohjeet

Valmiuslaki (15552/2011) 12 § ohjaa varautumisvelvollisuutta. Valmiuslain mukaan viranomaisten, kuntien ja hyvinvointialueiden tulee etukäteisvalmisteluin varautua erilaisiin kriisi- ja poikkeustilanteisiin varmistaen tehtäviensä hoitamisen mahdollisimman hyvin näissä tilanteissa. Hyvinvointialuelain 150 §:n (Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin) mukaan hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä huolehdittava, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Hyvinvointialuetta koskeva varautumisvelvollisuus koskee myös lain 4 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialuekonserniin ja hyvinvointialueen toimintaan kuuluvia organisaatioita. Hyvinvointialuelain 49 §:n mukaan hyvinvointialueen konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernissa. Hyvinvointialueen valmiussuunnittelua ohjataan useilla keskeisillä säädöksillä (Liite 2.).

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön § 48 mukaisesti aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista. Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti. Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan. Toimialuejohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.

1.2 Toimintaympäristön kuvaus ja erityispiirteet

Pohjois-Karjalan maakunta koostuu 13 kunnasta. Nämä kunnat ovat: Joensuun, Kiteen, Lieksan, Nurmeksien ja Outokummun kaupungit sekä Heinäveden, Ilomantsin, Juuan, Kontiolahden, Liperin, Polvijärven, Rääkkylän ja Tohmajärven kunnat.

Pohjois-Karjala sijoittuu Itä-Suomeen ja rajoittuu Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon sekä Etelä-Karjalan maakuntiin. Maakunnalla on yhteistä rajaa Venäjän kanssa. Maakunnan pinta-ala on 22 903 km², josta vesistöä on 4 112 km² ja metsämaastoa 16 700 km².

Asukkaita Pohjois-Karjalassa oli vuoden 2025 lopussa 163 501. Pohjois-Karjalan erityispiirteenä voidaan pitää ikääntyvää väestöä sekä väestön keskittymistä kuntakeskuksiin. Pohjoiskarjalaisista 74,3 prosenttia asuu taajamissa.

Joensuussa sijaitsee laajan päivystyksen sairaala, jossa toimii Pohjois-Karjalan maakunnan ainoa ympärivuorokautinen lääkäripäivystys. Lähin yliopistotason sairaala sijaitsee Kuopiossa (145 km). Muut naapurialueen sairaalat ovat Kajaani (230 km), Savonlinna (140 km), Mikkeli (210 km) ja Lappeenranta (laajapäivystys, 230 km).

Toimintaympäristön erityispiirteinä Pohjois-Karjalan alueella huomionarvoisia asioita ovat seuraavat:

- Työttömyys pitkäaikainen ongelma maakunnassa. Nuorisotyöttömyys korkealla tasolla.
- Pienituloisuusaste kuuluu maan korkeimpiin. Taloudellinen huoltosuhde maan korkein.
- Maakunta nousee tilastojen kärkisijoille diabeteksen, astman, sepelvaltimotaudin ja sydämen rytmihäiriöiden erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrässä.
- Sairastavuusindeksi maakunnassa on koko maan tasoon verrattuna keskimääräistä korkeampi.
- Erikoissairaanhoidon päivystyskäynnit ovat maan korkeimmalla tasolla, ikääntyneiden palvelujen riittämättömyys on lisännyt päivystyksen kuormitusta.
- Ikäihmisten suhteellinen osuus maakunnan väestöstä on kasvamassa erittäin suureksi, mikä vaikuttaa palveluiden tarpeeseen. Samaan aikaan syntyvyys laskee.
- Lastensuojelun palvelutarpeen aloittamisessa lakisääteisessä määräajassa on ollut haasteita.
- Avohuollon asiakkaiden ja sijoitettujen määrä maakunnassa maan keskitasoa suurempi.
- Mielenterveyspalveluiden tarve korostuu kaikenikäisillä.
- Alkoholikuolleisuus sekä alkoholin vuoksi menetetyt elinvuodet koko maahan verraten korkealla tasolla.

Pohjois-Karjalan alueella toimintaympäristöön vaikuttaa myös henkilöstön saatavuus. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on arvioinut tarvitsevansa noin 400 hoitajaa ja noin 80 lääkäriä lisää vuoteen 2030 mennessä. Valtaosa rekrytointitarpeesta kohdistuu erikoissairaanhoidon sekä sairaanhoitajien ammattiryhmään.

Pelastuslaitoksilla pelastajatarpeen on arvioitu olevan kansallisesti lähes 2 300 seuraavan kymmenen vuoden sisällä, mutta nykyisillä koulutusmäärillä kyseinen tavoite on mahdoton toteuttaa.

2 Riskiarviointi, riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Kuva 1. Riskiarvioinnin tasot.

Riskiarviointi on monitasoinen kokonaisuus, jonka pohjana ovat yhteiskunnan elintärkeät toiminnot. Toimintaan, toiminnan jatkuvuuteen ja jatkuvuuden hallintaan vaikuttavia riskejä on arvioitava hyvinvointialueella toimiala- ja organisaatiotasolla pohjautuen kansalliseen sekä alueelliseen riskiarvioon.

2.1 Kansallinen ja alueellinen riskiarvio hyvinvointialueen valmiussuunnittelussa

Kansallisessa riskiarviossa kuvataan Suomen toimintaympäristön muutoksia ja näiden muutosten vaikutuksia erilaisiin mahdollisiin kansallisiin uikiin ja häiriötilanteisiin. Riskiarviossa kuvataan useita uhkamalleja ja häiriötilanteita. Kansallisen riskiarvion laatiminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU), joka velvoittaa kaikkia EU-maita kehittämään riskiarviointejaan ja raportoimaan niistä säännöllisesti komissiolle. Kokonaisturvallisuutta koskeva yhteiskunnallinen riskiarvio päivitetään tarpeenmukaisesti vastaamaan ajankohtaista turvallisuus- ja uhkatilannetta. Riskiarvio julkaistaan julkisena sisäisen turvallisuuden TUOVI-portaalissa. Kansallinen riskiarvio avataan yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa ja sen tavoite on muodostaa perusta varautumisen suunnittelulle kaikilla toimintatasoilla ja ohjata millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava.

Alueellisen riskiarvion tarkoituksena on muodostaa yhteisesti kuva alueellisesti merkittävimmistä riskeistä, joihin Pohjois-Karjalassa tulee varautua. Päivittäminen tehdään yhteisessä rytmissä kansallisen riskiarvion kanssa ja alueellinen riskiarvio julkaistaan TUOVI-portaalissa. Alueellisen riskiarvioprosessin tavoite on muodostaa toimijoiden yhteinen riskikäsitys alueellisen häiriösietokyvyn ja häiriötilanteiden hallinnan kehittämiseksi.

Riskiarvioprosessin lopputuloksena alueet laativat säännöllisesti päivitettävän alueellisen riskiarvio asiakirjan alueen toimijoille varautumisen yhteistoiminnan ja valmiussuunnittelun pohjaksi.

Alueellinen riskiarviointi tehdään valtakunnallisen menetelmäohjeen mukaisesti. Menetelmäohje on laadittu sisäministeriön asettamassa ja koordinoimassa alueellisten riskiarvioiden kehittämishankkeessa (VN/6162/2021) edellisen riskiarviokierroksen havaintojen ja kokemusten pohjalta.

[TUOVI-portaali](#)

2.2 Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

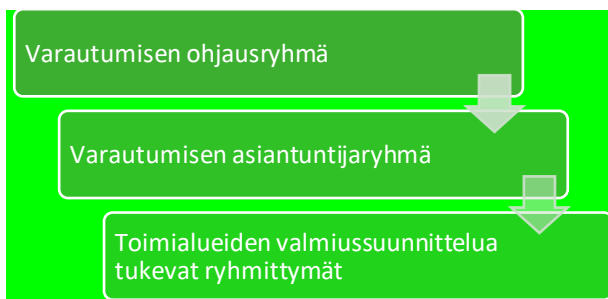
Riskienhallinta ja sisäinen valvonta ovat osa hyvinvointialueen päivittäistä työtä ja johtamista. Riskienhallinnan tavoitteena on tunnistaa ja hallita riskejä niin normaali- kuin häiriötilanteissakin. Riskienhallinnalla varmistetaan palveluiden jatkuvuus ja turvallisuus häiriötilanteessa. Sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistua toimintojen turvaamisesta häiriötilanteessa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut on kuvattu Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteissa. Hyvinvointialueen varautumisessa tulee huomioida hyvinvointialueen vastuulle tulevien Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisten tehtävien hoidon varmistaminen ja jatkuvuudenhallinta (Liite 3.).

[Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet](#)

3 Varautumisen rakenteet

3.1 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sisäisen varautumisen rakenteet

Hyvinvointialueen konsernivarautumisen yhteensovittaminen tapahtuu hyvinvointialueen sisäisten varautumisen rakenteiden kautta, jotka ovat kolmiportaiset.

Kuva 2. Hyvinvointialueen sisäisen varautumisen rakenteet

Varautumisen ohjausryhmä vastaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen ja valmiussuunnittelun kokonaislinjaamisen valmistelusta, niin että varautumishäkökulmat tulevat huomioiduksi osana hyvinvointialueen normaalia talous-, investointi-, toimitila- ja hyvinvointialueen yhteisen varautumisen suunnittelua. Ohjausryhmä vastaa hyvinvointialueen operatiivisen varautumisen käytännön ohjauksesta varautumisen asiantuntijatyöryhmälle ja vastaa hyvinvointialueen yhteisen varautumisen toimenpiteiden toimeenpanosta hyvinvointialueen johtoryhmän edellyttämän mukaisesti. Ryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija ja varapuheenjohtajana kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan varahenkilö.

Varautumisen asiantuntijatyöryhmä vastaa hyvinvointialueen valmiussuunnitelmien yhteensovittamisesta sekä yhteistyöstä toimialueiden valmiussuunnittelussa. Varautumisen asiantuntijatyöryhmä valmistelee hyvinvointialueen varautumisen kokonaislinjaamista vaativat asiat varautumisen ohjausryhmälle ja toteuttaa ohjausryhmän sekä hyvinvointialueen johtoryhmän edellyttämät varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittämistoimet saamansa toimeksiannon mukaisesti. Ryhmän puheenjohtajana toimii hyvinvointialueen valmiusasiantuntija.

Edellä mainittujen lisäksi toimialueilla on **toimialuekohtaista varautumista edistävät ryhmittymät**, jotka koostuvat toimialueen valmiussuunnittelu edistävästä ammattilaisista toimialuejohtajien erillisten työryhmäpäätösten mukaisesti.

3.2 Pohjois-Karjalan alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet

Alueellista yhteistä varautumista on tehty Pohjois-Karjalan maakunnassa kiinteillä yhteistyörakenteilla vuodesta 2005 saakka.

- Alueellisella yhteisellä varautumisella tarkoitetaan maantieteellisesti maakunnan (tai hyvinvointialueen) alueella tehtävää varautumisen osa-aluetta, mihin osallistuvat alueella toimivat viranomaiset, kunnat, elinkeinoelämä ja järjestöt yhdessä;
 - eri toimijat yhdessä huolehtivat alueelliseen yhteiseen varautumiseen liittyvistä tehtävistä ja yhteistyön edellytysten järjestämisestä sekä
 - arvioivat alueellisesti merkittävät riskit, seuraavat ja arvioivat turvallisuuteen vaikuttavia toimintaympäristön muutoksia, suunnittelevat varautumista ja järjestävät maakunnan alueella valmiusharjoituksia.

Huomioitavaa on, ettei alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet korvaa tai rajoita eri toimialojen varautumisen johtamis-, yhteensovittamis- ja valvontatehtäviä tai -vastuita. Kyse on siis vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta, josta alueella on yhdessä sovittu. Hyvinvointialueen toimialat liittyvät alueelliseen yhteiseen varautumiseen ja sen rakenteisiin sovittu toimialajohtajien toiminnanohjauspäätösten mukaan.

Pohjois-Karjalassa alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet ovat kolmiportaiset.

- **Pohjois-Karjalan valmiusfoorumissa** toimii maakunnan alueelta organisaatioiden ylin johto ja valmiusfoorumin tehtävänä on päättää varautumisen maakunnallisista linjauksista. Valmiusfoorumin puheenjohtajana toimii maakuntajohtaja.
- **Valmiussihteeristö** koostuu turvallisuusviranomaisista ja tärkeimmistä yhteistyökumppaneista. Valmiussihteeristön tehtävänä on yhteisen alueellisen varautumisen valmistelu- ja toimeenpanotehtävät sekä kerätä, seurata ja arvioida kansallisen ja alueellisen turvallisuustilanteen kehittymistä ja raportoida tästä valmiusfoorumin jäsenorganisaatioille. Lisäksi tarvittaessa valmiussihteeristön yhteyteen on tarvittaessa mahdollista koota teemakohtaisia alatyöryhmiä toteuttamaan poikkileikkaavaa yhteistyössä tehtävää suunnittelua. Valmiussihteeristön puheenjohtajana toimii pelastusjohtaja.
- Lisäksi alueellisissa yhteisissä varautumisen rakenteissa toimii **paikalliset valmiusryhmät**, joita ovat Joensuu Vaara-Karjalan, Pielisen-Karjalan, Läntinen alueen ja Keski-Karjalan alueiden ryhmät. Nämä rakenteet koostuvat alueellisesti paikallisista toimijoista ja ryhmien tehtävänä on käytännön toteutus varautumisen toimenpiteille yhteistyössä paikallistasolla. Ryhmien puheenjohtajana toimii kunnanjohtajat.

Kuva 4. Alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet

4 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä normaalioloissa on kuvattu hyvinvointialueen hallintosäännössä. Pääsääntönä on, että varautumisjärjestelyt toteutetaan mahdollisimman kiinteästi normaaliolojen toimintoihin perustuen ja organisaatioita muutetaan häiriö- ja kriisitilanteissa mahdollisimman vähän. Uusia organisaatorakenteita perustetaan vain aivan välttämättömissä tilanteissa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen operatiivinen johtamisrakenne on rakennettu vastaamaan normaaliolojen lisäksi myös häiriötilanteen ja poikkeusolojen johtamisrakennetta. Johtamisrakenteessa on huomioitu alueellinen yhteistyö viranomais- ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Häiriötilanteessa toimivaltainen viranomainen johtaa operatiivista toimintaa, käynnistää häiriötilanteen hallintaan liittyvät toimenpiteet, vastaa viestinnästä ja tiedottaa häiriötilanteista sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa hyvinvointialueen valmiussuunnitelman toteutuksesta sekä valmiussuunnitelman päivitystarpeiden täyttymisestä. Aluehallitus hyväksyy hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman strategisen osan. Hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman strateginen osa esitellään myös turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle. Tämän lisäksi hyvinvointialueella on valmiussuunnitelman operatiivinen osa, joka on salassa pidettävä. Aluehallitus on hyväksynyt hyvinvointialueen operatiivisen valmiussuunnitelman 27.1.2026 ja operatiivista osaa päivitetään jatkossa kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan johdolla, siten että päivitykset operatiiviseen osaan hyväksyy hyvinvointialuejohtaja Valsu-valmiussuunnitelmaportalissa.

Yleinen valmiussuunnitelma päivitetään ainakin valtuustokausittain sekä tarvittaessa.

4.1 Hallintosääntö

Varautumisen ja valmiussuunnittelun sekä kokonaisturvallisuuden vastuita käsitellään Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännössä seuraavasti:

Varautuminen ja valmiussuunnittelu

- Aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista.
- Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti.
- Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan.
- Toimialuejohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.

- Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä raportoi hyvinvointialuejohtajalle sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle.

Kokonaisturvallisuus

- Aluehallitus vastaa kokonaisturvallisuuden järjestämisestä.
- Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa kokonaisturvallisuuden hallinnan tehtävistä ja toimeenpanosta.

Viranhaltijoiden tehtävät ja toimivallanjako vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa

Hallintosäännön muiden lukujen toimivaltamääräyksistä voidaan poiketa välttämättömän syyn vuoksi vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvat uhat sekä elintärkeiden palveluiden keskeytymiseen, talouteen, kiinteistöihin, muuhun omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvat uhat, jotka aiheuttavat välittömän vaaran tai muun vakavan toiminnallisen tai taloudellisen riskin.

- Hyvinvointialuejohtaja tai toimialuejohtaja voivat käyttää vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi välttämättömän syyn vuoksi. Asia tulee saattaa aluehallituksen päätettäväksi viipymättä.

4.2 Varautumisen strateginen johtaminen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella

Varautumisen strategisesta johtamisesta vastaavat aluevaltuusto ja -hallitus sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunta. Hyvinvointialuejohtaja ja johtoryhmä ohjaavat yleisen valmiussuunnitelman toteutusta ja sitouttavat toimialueita yhteiseen sekä toimialuekohtaiseen varautumiseen ja valmiussuunnitteluun. Toimialueiden palvelutuotannon varautumisesta ja valmiussuunnittelusta vastaavat toimialuejohtajat.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluevaltuusto on päättänyt hyvinvointialuelakiin, valmiuslakiin sekä hallintosääntöön perustuen seuraavat periaatteet hyvinvointialueen varautumiseen:

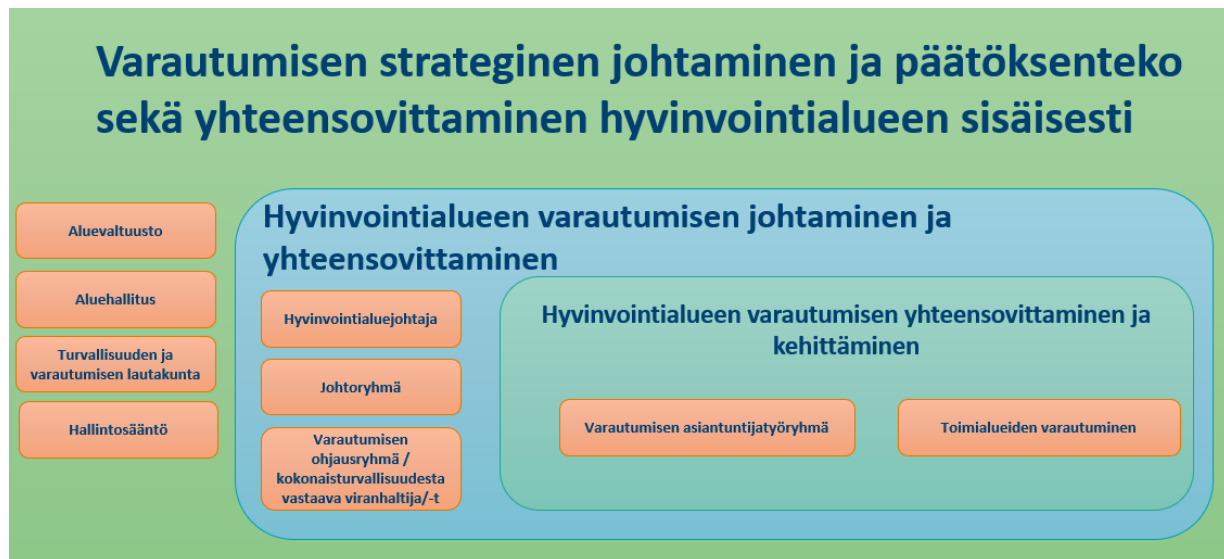
- Varautuminen on osa normaaliaikaista ja säännönmukaista toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumisessa pyritään pääsääntöisesti noudattamaan organisaation päivittäisten tehtävien toteuttamisessa käytettäviä menettelytapoja ja toimintaperiaatteita. Varautumistoimenpiteitä ovat valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, henkilöstön

koulutus sekä valmiusharjoitukset. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon viranomaiset varautumaan poikkeusoloihin valmiussuunnittelun avulla.

- Pääsääntönä on, että varautumisjärjestelyt toteutetaan mahdollisimman kiinteästi normaaliolojen toimintoihin perustuen ja organisaatioita muutetaan häiriö- ja kriisitilanteissa mahdollisimman vähän. Uusia organisaatorakenteita perustetaan vain aivan välttämättömissä tilanteissa.

Hyvinvointialuelain 150 §:n mukaan hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Hyvinvointialuetta koskeva varautumisvelvollisuus koskee myös hyvinvointilain 4 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialuekonserniin ja hyvinvointialueen toimintaan kuuluvia organisaatioita. Lisäksi hyvinvointialueen toimialoilla; sosiaali- ja terveydenhuolto, pelastustoimi ja ympäristöterveydenhuolto on valmiuslain (1552/2011) ja kunkin toimialan substanssilainsäädännön edellyttämä varautumisvelvoite.

Kuva 5. Hyvinvointialueen varautumisen strateginen johtaminen

4.3 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen ja valmiussuunnittelun ohjaus

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toimialueilla on kolme ohjaavaa ministeriötä. Kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Ministeriöt ohjaavat omien toimialojensa varautumista lainsäädäntöön pohjaten.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialueita ohjaa myös yhteistyöalueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti.
- Lupa- ja valvontavirastolla on valvovan ja yhteensovittavan viranomaisen tehtävä.
- Palveluiden järjestämisen osalta hyvinvointialueen varautumisen strategisesta johtamisesta ja päätöksenteosta vastaa aluevaltuusto, aluehallitus, sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunta. Hallintosäännön mukaisesti varautumisen strategisen johtamisen ja päätöksenteon tueksi on laadittu hyvinvointialueen valtuuston päättämät varautumisen periaatteet.
- Lisäksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen konserniohje tukee varautumisen strategista johtamista ja päätöksentekoa.

Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija (1. pelastusjohtaja, 2. turvallisuuspäällikkö) koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä raportoi aluehallitukselle.

Liite 1. Valmiussuunnittelussa käytettävä termistö

Haavoittuvassa asemassa oleva väestöryhmä

Väestöryhmä, jolla oman vaikutusvaltansa ulkopuolella olevien tekijöiden takia ei ole samoja mahdollisuuksia kuin muilla väestöryhmillä, ja jolla tästä syystä on riski joutua eriarvoiseen asemaan.

Häiriötilanne

Uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja, jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteita ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet, kuten myrskytuhot ja vedenpinnan äkillinen nousu. On olemassa myös ihmisen toiminnasta aiheutuvia häiriötilanteita, kuten mellakka ja terrorismi. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin. Häiriötilanne voi koskea esimerkiksi koko valtakuntaa tai olla alueellinen tai paikallinen. Häiriötilanne voi myös liittyä ainoastaan johonkin toimintoon, esimerkiksi rahahuoltoon. Vakava häiriötilanne on vakavampi kuin muu häiriötilanne, mutta lievempi kuin poikkeusolot.

Kokonaisturvallisuus

Tila, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu.

Poikkeusolot

Poikkeusoloja lain mukaan ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.”
; sekä
- 6) sellainen
 - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;

- b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
- c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
- d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
- e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
- f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
- g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Riski

Riski on kielteisen seikan tai tapahtuman todennäköisyyden ja vaikutusten yhdistelmä. Riski lasketaan tapahtuman todennäköisyyden (t) ja vaikutuksen (v) tulona ($\text{riski} = t * v$). Riskit voivat kohdistua esimerkiksi ihmisiin, eläimiin, omaisuuteen, tietojärjestelmiin, ympäristöön tai yhteisöllisiin arvoihin.

Toipuminen

Toimintakyvyn palautuminen kriisin, häiriötilanteen tai poikkeusolojen jälkeen.

Uhka

Uhka on mahdollisesti toteutuva haitallinen tapahtuma tai kehityskulku. Uhka eroaa vaarasta siten, että uhka on epävarmempi kehityskulku ja vaara puolestaan käytännöllinen ja riskienhallinnallisin toimenpitein käsiteltävä asia.

Uhkamalli

Uhkamalli on yleinen kuvaus yhteiskunnan turvallisuusympäristöön sisältyvistä uhkista. Uhkamalli laaditaan helpottamaan ja yhdenmukaistamaan suunnittelua ja varautumista. Uhkamalli on uhka-arvion eri osa-alueista koostuva arvio koko yhteiskuntaa koskevista tyypillisistä strategisen tason uhkatilanteista. Uhkamallia tarkennetaan uhka-arvion perusteella. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallit voivat liittyä voimahuoltoon, tietoliikenteeseen, tietojärjestelmiin, kuljetuslogistiikkaan, yhdyskuntatekniikkaan, elintarvikehuoltoon, rahoitus- ja maksujärjestelmiin, julkisen talouden rahoituksen saatavuuteen, väestön terveyteen ja hyvinvointiin, suuronnettomuuksiin, luonnon ääri-ilmiöihin, terrorismiin ja muuhun yhteiskuntajärjestystä vaarantavaan rikollisuuteen, rajaturvallisuuteen, poliittiseen, taloudelliseen ja sotilaalliseen painostukseen sekä sotilaalliseen voimankäyttöön.

Valmiussuunnitelma

Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan normaalioloissa tapahtuvaa varautumisen suunnittelua.

Valmiussuunnitelmalla tarkoitetaan valmiussuunnitelman tuotoksena syntyvää suunnitelmaa. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa viranomaiset varautumaan mm. valmiussuunnittelun avulla.

Valmiussuunnitteluprosessissa selvitetään muun muassa häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Valmiussuunnittelun yksi tärkeä osa on valmiussuunnitelman teko. Esimerkiksi poikkeusoloihin riittävää varautumisen tasoa ei kuitenkaan kyetä ylläpitämään pelkästään suunnittelun keinoin, vaan suunnitelman lisäksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja järjestelyjä toiminnan varmistamiseksi.

Varautuminen

Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset. Materiaalinen varautuminen tarkoittaa varautumista materiaalien saatavuusongelmiin.

Väestönsuojelu

Väestönsuojelulla tarkoitetaan aseellisen hyökkäyksen takia tapahtuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Käytännössä väestönsuojelu tarkoittaa ihmisten ja omaisuuden suojaamista poikkeusoloissa sekä niihin varautumista.

Väestönsuojelu kuuluu pelastustoimen viranomaisten tehtäviin.

Väestönsuojeluun kuuluvat humanitaariset tehtävät on tyhjentävästi lueteltu Geneven yleissopimusten (1949) lisäpöytäkirjassa (I pöytäkirja, vuodelta 1977) kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta.

Väestönsuojelutehtävät ovat Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjassa tarkoitettulla tavalla rajattu osa viranomaisten ja muiden toimijoiden säännönmukaisia eli jo normaalioloissa hoitamia tehtäviä. Rajaukset perustuvat toiminnan kohteeseen (siviiliväestö) ja toiminnan motiiviin (humanitäärinen).

Kansainvälisen humanitäärisen oikeuden näkökulmasta tärkeää on, että väestönsuojeluorganisaatioille myönnetään status, joka takaa niille suojelun niiden suorittaessa tehtäviään, ja tunnus, jolla ne voidaan tunnistaa.

Yhteiskunnan elintärkeä toiminto

Toiminto, joka on välttämätön yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat johtaminen, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys

Liite 2. Hyvinvointialueen valmiussuunnittelua koskevat keskeiset säädökset

- Arkistolaki 831/1994 ja Arkistolaitoksen ohjeet
- Eläintautilaki 76/2021
- Elintarvikelaki 297/2021
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679 (GDPR)
- EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivi 2016/1148 (NIS-direktiivi)
- Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja)
- Hankintalaki 1397/2016
- Häätäkeskuslaki 692/2010
- Laki huoltovarmuuden turvaamisesta 1390/1992
- Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019
- Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta 10/2015
- Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992
- Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä 552/2019
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 784/2021
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000
- Laki sähköisestä lääkemääräyksestä 61/2007
- Laki turvallisuusselvityksistä 726/2014
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
- Laki hyvinvointialueesta 611/2021
- Lääkinnällisiä laitteita koskevat EU-asetukset MDR 2017/745 ja IVDR 2017/746
- Pelastuslaki 379/2011
- Puolustustilalaki 1083/1991
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- STM:n asetus potilasasiakirjoista 298/2009
- Tartuntatautilaki 1227/2016
- Terveidenhuoltolaki 1326/2010
- Terveysuojelulaki 763/1994
- Tietosuojalaki 1050/2018
- Tupakkalaki 549/2016
- Valmiuslaki 1552/2011

- Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin 308/2023
- Virallista valvontaa koskeva EU-asetus 2017/625

Liite 3. Hyvinvointialueen jatkuvuudenhallinta yhteiskunnan turvallisuusstrategian viitekehyksessä

Väestön toimintakyky ja palvelut

Yhteiskunnan toimivuus edellyttää sekä riittävää sosiaaliturvaa että sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka turvataan yhteiskunnan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Häiriötilanteissa kiireellisten palvelujen tarve korostuu, koska kriisit aiheuttavat lähes aina potilaita, sosiaalitoimen asiakkuuksia ja avun tarvetta. Kansalaisten luottamus toimiviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä eri tason koulutuspalveluiden jatkuvuuteen on olennainen asia niin kriisitilanteissa kuin niihin varautumisessa.

Hyvinvointialue, kunnat ja alueen muut viranomaiset tulee huolehtia, että ihmiset saavat kaikissa tilanteissa toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta kiireelliset ja välttämättömät palvelut asuinpaikasta ja vuorokauden ajasta riippumatta. Hyvinvointialueen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisessa tulee ottaa huomioon haavoittuvassa asemassa olevien tarvitsemat tarpeet, joilla ei ole samoja mahdollisuuksia vaikuttaa omiin asioihin kuin muilla väestöryhmillä ja tästä syystä on riskissä joutua eriarvoiseen asemaan. Hyvinvointialueen varautumisessa tulee ottaa myös huomioon valmius ja kyky hoitaa suuria määriä asiakkaita niin häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissa.

Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus

Talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden turvaamisella järjestetään elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi tarvittava rahoitus ja muut resurssit. Elinkeinoelämän ja julkisten organisaatioiden toiminnan kannalta keskeinen osaaminen ja kyky tuottaa innovaatioita turvataan myös poikkeusoloissa. Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus rakentuvat teknologioiden varaan, jolloin kriittisiin teknologiavalmiuksiin on kiinnitettävä huomiota.

Huoltovarmuustyön tavoitteena on, että vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot voidaan hoitaa kansallisin toimenpitein, mutta se tukeutuu toimiviin kansainvälisiin poliittisiin, taloudellisiin ja teknisiin yhteyksiin sekä näiden jatkuvuuteen. Huoltovarmuutta toteutetaan yhteistyössä julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen kesken siten, että markkinaehtoisesti tapahtuva ja sääntelyyn perustuva varautuminen sovitetaan yhteen.

Elintärkeille toiminnoille välttämättömät kotimainen ja kansainvälinen infrastruktuuri, organisaatiot, rakenteet ja prosessit turvataan. Elintärkeitä huoltovarmuustoimintoja ovat logistiikka, energiahuolto, puhdas- ja jätevesijärjestelmä, ruokahuolto ja materiaallinen valmius. Infrastruktuurista elintärkeitä toimintoja ovat viestintäjärjestelmien ja digitaalinen infran turvaaminen.

Henkinen kriinkestävyys

Perusta hyvinvointialueen väestön henkiseen kriinkestävyydelle luodaan normaalioloissa. Normaaliolojen toiminnan peruseräatteen, arvot, toiminta ja toiminnalliset rakenteet tulee olla sellaiset, jotta väestön luottamus järjestettyjä palveluja kohtaan ovat myös kriinkestäviä. Henkinen kriinkestävyys ilmenee tahtona toimia valtiollisen itsenäisyyden, väestön elinmahdollisuuksien ja turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa. Henkisen kriinkestävyyden luominen ja ylläpitäminen on eri hallinnonalat läpileikkaavaa ja pitkäjänteistä työtä. Viestinnällä on merkittävä rooli henkisen kriinkestävyyden ylläpitäjänä ja luojaana sekä torjumaan disinformaatiota.

Kriisien ja häiriöiden aikana väestön henkisen kriinkestävyyden kannalta on merkityksellistä hallita stressitekijät ja pystyä pitämään häiriötilanteissa yllä normaaliolojen arjen rakenteita. Ne ylläpitävät turvallisuudentunnetta, luottamusta tulevaisuuteen ja antavat kansalaisille voimavaroja toimia kaikissa tilanteissa.

Johtaminen

Johtaminen on kiinteä osa varautumista ja valmiutta. Elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvien uhkien hallinta edellyttää kaikkien tarvittavien turvallisuustoimijoiden yhteistoimintaa johtamisen tukena. Varoitus- ja ennakkointijärjestelmien tiedon jakaminen hyvissä ajoin edesauttaa häiriötilanteiden ennaltaehkäisyä ja vähentää haittavaikutuksia.

Hyvä johtaminen edellyttää selkeää johtovastuuta, toimijoiden roolitusta ja toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekokykyä. Johtamisen tukena toimivat tilannekuvaa muodostavat toiminnot, jotka lisäävät tilanneymmärrystä ja auttaa arvioimaan tilannekehitystä. Johtamisen tehostamista tukevat oikea-aikainen kriisiviestintä, joka jakaa tilanteesta tietoa erilaisia teknisiä ratkaisuja hyödyntäen. Johtaminen tähtää jatkuvuudenhallintaan huomioimalla oman toiminnan lisäksi toimintaympäristön ja yhteistyön muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Valmiussuunnittelu, koulutus- ja harjoitustoiminta valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla, poikkihallinnollinen yhteistyö sekä oikea-aikainen tilanteisiin reagointi luovat perustan häiriötilanteiden hallinnalle. Häiriötilanteiden hallinnassa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Lähtökohtaisesti toimitaan normaaliolojen organisaatioiden ja toimintamallien mukaisesti.

Kansainvälinen- ja EU-toiminta

Suomi on osa verkottunutta maailmaa, jossa turvallisuuteen liittyvät vaikutussuhteet ylittävät valtioiden väliset rajat. Valtiotaso, julkishallinto, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset osallistuvat kansainväliseen toimintaan omissa viitekehyksissään. Ministeriöt ja julkinen hallinto osallistuvat EU:n päätöksentekoon, ylläpitävät ja kehittävät yhteyksiä ulkovaltoihin ja muihin kansainvälisiin toimijoihin sekä varmistavat Suomen toimintaedellytykset erilaisissa yhteistoimintajärjestelyissä.

Globaaleja uhkia, kuten hallitsemattomia muuttoliikkeitä, pandemioita, terrorismia ja kansainvälistä rikollisuutta voi ehkäistä monin keinoin. Keskeisiä keinoja ovat kestävä kehitys, ihmisoikeuksien ja demokratian edistäminen, ilmastonmuutoksen hidastaminen ja sen vaikutuksiin varautuminen, diplomatia, rauhanvälitys ja kansainvälinen kriisinhallinta, asevalvonta, terveys- ja ruokaturvan vahvistaminen sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tukeminen ja kehittäminen.

Hyvinvointialueiden varautumisessa huomioidaan kansainvälinen toiminta muun muassa rajat ylittävissä lähialueyhteistyössä ja kansainvälisen viranomaisyhteistyön tukemisessa. Yhteistyötä tehdään kansallisesti ja kansainvälisesti toimivien järjestöjen kanssa, mikä palvelee myös kansallista varautumista ja sen kehittämistä.

Sisäinen turvallisuus

Sisäisen turvallisuuden ylläpitämisellä ennaltaehkäistään ja torjutaan Suomeen ja sen väestöön kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia ja ympäristövahinkoja tai muita vastaavia häiriöitä ja uhkia sekä hallitaan niiden seuraukset. Pelastustoimi vastaa ihmisiin, omaisuuteen ja ympäristöön kohdistuvien onnettomuuksien edellyttämistä toimenpiteistä sekä näiden onnettomuuksien ennaltaehkäisystä. Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysjärjestelmä ja ensihoitopalvelut turvaavat kaikissa olosuhteissa asukkaiden välittömän avun kansallisena kokonaisuutena. Vastuu ulottuu päivittäisistä onnettomuuksista suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumiseen. Järjestöjen, sopimusyhteisöjen ja vapaaehtoissektorin rooli pelastustoimessa niin viranomaistoimintaa tukevissa tehtävissä kuin omatoimisen varautumisen tukemisessa on merkittävä. Pelastustoimi varautuu antamaan ja vastaanottamaan apua suurissa onnettomuus- ja kriisitilanteissa yhteistyössä muiden kansallisten viranomaisten, EU:n pelastuspalvelumekanismin ja muiden kansainvälisten pelastuspalvelujärjestelmien kanssa.

Viranomaiset ja elinkeinoelämä varautuvat yhteistyössä biologisiin, kemiallisiin tai säteilystä johtuviin uhkiin kansainvälisiä terveyssäädöksiä noudattaen. Järjestöt ja kansalaiset tukevat tätä varautumista. Biologisten uhkien tunnistamiseen sekä niihin varautumiseen ja reagointiin liittyvä kansallinen ohjaus, rakenteet ja prosessit luodaan toteutetun ulkoisen arvioinnin perusteella. Ympäristövahinkojen torjuntaan sisältyy öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallinen järjestäminen ja kehittäminen. Ympäristöhallinnon viranomaiset Valtion lupa- ja valvontavirastossa ja tutkimuslaitoksissa antavat tarvittaessa virka-apua luonnon- ja ympäristöonnettomuuksissa.

Rajaturvallisuuden ylläpidolla estetään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat. Maahanmuuttoa hallitsemalla turvataan säännelty maahanmuutto ja tähän liittyvä päätöksenteko sekä kyky torjua laitton maahantulo. Laajamittaisen maahantulon hallintaan liittyy myös kyky vastaanottaa maahantulijat ja järjestää heille tilanteen edellyttämä perusturva.

Väestön suojaamisen tavoitteena on kyetä suojaamaan väestö normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa ihmishenkiä menettämättä. Aseellisen konfliktin aikana väestö varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan väestönsuojiiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai

evakuoimalla. Väestönsuojia rakennetaan jatkossakin ensisijaisesti sotilaallisiin uhkiin varautumiseksi. Ministeriöt ja muut viranomaiset varautuvat toimialaansa kuuluviin väestönsuojelutehtäviin.

Puolustuskyky

Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus turvataan ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristöön suhteutettua puolustuskykyä. Suomen puolustuskyvyn kehittämisen ja ylläpidon ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnys sotilaallisen voiman käytölle Suomea vastaan ja sotilaallisella voimankäytöllä uhkaamiselle. Tarvittaessa Suomeen kohdistuvat sotilaalliset uhat torjutaan sotilaallisia voimakeinoja käyttäen. Puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyyistä, yhteiskunnan varautumisesta sekä kansallisesta viranomaisyhteistyöstä ja kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä. Perinteisten sotilaallisten uhkien lisäksi Suomi varautuu vastaamaan entistä monitahoisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot. Valmiutta sotilaallisiin ja ei-sotilaallisiin uhkiin vastaamiseksi kehitetään osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Puolustuskykyä ylläpidetään ja kehitetään pitkäjänteisesti. Puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttävät myös kiinteää yhteistoimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Viranomaisten ja kumppanien resurssien ja suorituskyyjen nopea käyttöön saanti varmistetaan kumppanuus-, turvallisuus- ja aiesopimuksilla sekä yhteisharjoittelulla.